

Dr. Josip Ciril Oblak: POGLAVJE O „PODUŠEV- LJENJU“ PLANINSTVA

Na zadnjem občnem zboru »Slovenskega Planinskega Društva« se je sprožila ideja o »poduševljenju planinstva«, govorilo se je tudi o planinstvu kot nekem »ljudskem sportu«, in predlagali so se v razne svrhe tudi razni odseki. Nazori, ki so se pri tem razvijali — jaz sam se zbora, žal, nisem mogel udeležiti — pa potrebujejo gotovega dopolnila in raz moje stališče v tej stvari tudi korekture.

Da proglašča izvestna stran planinstvo sploh za sport, to je bolj ali manj znano. V tem oziru je bistvena razlika med to in mojo tezo o planinstvu, ki zame ni nikak sport. Ako govorimo o »poduševljenju planinstva« — kot sporta — potem tiči v tem neka kontradikcija, neko notranje nasprotje glede bistva stvari same. Kdor gleda na planinstvo kot sport in ga kot takega proglašča, ga, tako pravim jaz, ne poduševlja, ampak ga nasprotno potiska v nasprotno stran od poduševljenja, na nivo nekakega, rekel bi, psevdospartanstva, ki bi se tudi rado ovenčalo z neko višjo idejo . . .

Resnica je, da mnogo, premnogo ljudi, ki hodi po tem božjem svetu, po hribih in dolinah, gorah in mestih, opravlja to kot sport, dà, celó kot privrženci — mode. To ni pravzaprav nič novega. Saj nam že stari nemški pesnik Grün pripoveduje o dveh potnikih, ki gresta v hribe: eden »weil's Mode just«, drugi »mit dem Drang in der Brust«. Mislím, da nam je že ta danes stari nemški pesnik v bistvu, čeprav ne v vseh posledkih prikazal, da imamo dvoje vrst »planinstva«. Saj so še drugi motivi, ki vodijo človeka gori v bregove — zlasti tudi higienični, to je skrb za zdravje: tudi te vrste planinec — če namreč ničesar drugega ne zasleduje na svojih pohodih, ničesar drugega ne vidi in ne doživi — tudi ta ni oni »poduševljeni« popotnik A. Grüna, ki nima s sportom in z modo prav nič skupnega, a je v duševnem sorodstvu s pesnikom in filozofom samim.

Med to vrsto potnikov, ki jim je kretanje v prirodi samo sebi namen, in med vrsto takozvanih sportnikov je tolika razlika, kolikršna je med slikarjem in fotografom. Ne odrekam vsake pomembnosti fotografom, ki iščejo raznih »motivov« bolj ali manj srečno za ponazorjevanje estetične lepote pokrajine, toda dušo ji dá le umetnik - slikar s svojim čopičem, pisatelj s peresom z besedo umetnika.

Gledam na planinstvo sploh raz stališče umetniškega doživetja; pravo, res poduševljeno planinstvo je umetnost prav tako kakor glasba in vsaka umetnost, produktivna in reproduktivna. Je umetniško doživetje, je zadeva srea in čustvovanja. Zato resnično poduševljeno planinstvo ne sme in ne more biti nikak — sport, tudi ne »ljudski«, ker bi sicer lahko kdo proglasil tudi pesništvo in slikarstvo za sport.

Pravi pisatelj in slikar doživi pokrajino in prirodo, ne samo gorsko, in ji vlije — dušo. Vsaka pokrajina in vsa priroda brez tega je zgolj — materija!...

Človek estetskega duha jo obda z vsem čarom svoje fantazije, on jo poduševi.

Iz tega vira more priti tudi vsako resnično »poduševljenje« planinstva.

To tezo mi potrjuje s svojim delom zlasti Kugy, ki je tudi našo pokrajino — doživel in naše vrhove obdal z vsem sijajem umetniškega doživetja. On jo je poduševil, ne pa oni, ki je izmeril vse gorske kote do metra natanko z aneroidom v roki. Zato bo tudi le oni, ki zna pogledati v našo pokrajino, v prirodo, z očesom esteta, z duhom filozofa in s srcem poeta, poduševil naše planinstvo. Tam je geograf, kartograf, geometer, ki opravlja res potreben in koristen posel, tu pa je umetnik, ki oduševlja.

Z estetičnim motrenjem veličastja harmonije v prirodi in s filozofskim gledanjem na pojave v prirodi in s tem zvezani takozvani »etični« moment premaganih težav — ki pa niso težave nego za pametnega, ekonomsko s svojimi telesnimi silami ravnajočega potnika pravi užitek — in moment novih dognanj: to je pravo idealno planinstvo v najvišjem pomenu besede; v to višino vodi pot poduševljenja vsega alpinizma.

Ta pot pa vodi čimdalje proč od sporta, ki bi rad z nekim namišljenim »etičnim užitkom« nad raznimi doseženimi rekordi izpolnil svojo duševno praznino.

V tem smislu je proglašanje planinstva kot nekega »ljudskega sporta« zelo problematična stvar, beseda dvomljive in sporne vsebine, a bi le želel na drugi strani za svojo osebo, da bi se pravo poduševljenje planinstva skušalo, če je to le količkaj možno, doseči po vseh odsekih.

Miha Potočnik: PO NEUHOJENIH POTIH

(Dalje).

1. Martuljek — Amfiteater — Miza.

Dosti smo že hodili in prehodili po Martuljku, a venomer nas iznova vabi z neodoljivo silo ta čudežni gorski svet. Še ima narava skritih zakladov za tiste, ki obiskujejo njene prostore hrame; še odkriva polagoma in previdno svoja čuda, kakor bi se bala pokazati vsa naenkrat. Koliko bogastva je razmetanega okrog Špika, koliko skrivnosti je zagrajenih za strmim zidom košate Široke Peči! Kakor zakleta graščina strme nemo gole stene Široke Peči na drobno človeško bitje daleč tam spodaj Za Akom; gledajo, spogledujejo se s Kukovo Špico in se čudom čudijo. Kam se je nameril radovedni človek? Mar v zapuščeni grad tam zadaj, da mu izvabi še zadnjo skrivnost, tolikokrat zdaleč občudovano?

Prijatelj Joža nam je vedno pripovedoval, da je gledal z vrha Široke Peči proti severu in da mu je oko obtičalo pod vrhom v obširnem kotlu, zagrajenem na vse strani z divjim grebenom, zdaj pa da mu ne da več miru. Povsod ga zasleduje misel na tisti kotiček, vedno sanja o njem in ne bo prej pokoja, dokler ne dospe vanj in ne razreši njegove uganke do dna. No, in tako se nas je zbrala peptorica v Martuljku na senu.

Prelepo jesensko jutro (18. IX. 1927.) nas je na vsezgodaj kar pometalo z gorkega ležišča in nas navdušilo, ko smo stopali skozi tisto rosno bukovje po stezici Za Ak. Jutranja zarja je krvavo pordečila razkosane grebene, vrgla dolge sence po produ, razlila morje svetlobe po dolini in rasla v jasen solnčni dan. Ni nam bila všeč ta krvava zarja, ker kaže na hudo uro; saj je znano, da dan ne drži z jutrom, če tako nanese. Vendar, kdo bi se menil za to? Spočiti smo zavili Za Akom po stezi in nato skozi goščavo med podrtim drevjem v strugo velikega hudournika, ki pridrči od zgoraj izpod Široke Peči. Po tem hudourniku smo se počasi dvigali do z žlebovi razritih pragov med Kukovo Špico in Široko Pečjo, ki s svojo severno steno pada v navpični strmini v dolinó. Krenili smo v obširen žleb na desni strani, ki se malo višje cepi v dva: levi, ves rdeč in krušljiv, vede pod Kukovo Špico, desni pa na levi rob Široke Peči. Po njem je tekla voda, ki izpira in gladi žlebovo dno, da kar slepi v solnčni svetlobi. Ob levi steni žleba moreš s pridom pridobivati višino, le na nekaterih krajih je treba poprijeti tudi z rokami, ker je žleb zasut z ogromnimi skalami, ki jih moraš prekobaliti. Konec žleba je zaprt z odsekanim pragom, čez katerega prši šibek slapič; zato pa je na levi strani lep prehod čez posute, zmerno strme plošče na vrh brega in na travnato, z ruševjem obraslo rebro, koder hodiš v breg, dokler

te strmina ne obrne na desno po meleh na prodnat greben, kjer stopiš v Amfiteater.*

Amfiteater je razsežen gorski kotel, stisnjen med dolge grebene, ki ta kotel oklepajo v velikem loku prav do skrajnega levega (gledano iz Martuljka) robu prednje kulise Široke Peči ter daleč tja noter čez vrh Široke Peči do tam, kjer je greben Široka Peč - Kukova Špica najbolj pomaknjen na sever. Zagrajen je od vseh strani z divjimi grebenskimi turnci in z gladkimi stenami; le proti Martuljku je odprt z ozko vrzeljo, skozi katero moreš od te strani v kotlino, potem ko si preplezal višji vstopni prag.

S prodnatega grebenčka, na katerem smo obuli plezalke, smo se ozrli za prehodom čez vstopni skok. Že prej, ko smo šli po melu gori, smo iskali prestopa v vrzel, a nismo našli nič primernege; stena je tu gladka in izpodjedena v vsej širjavi, le bolj vstran proti Kukovi Špici je videti prehodna, tja nam pa ni kazalo. Šele na grebenčku se nam je prav odprlo; kar dve možnosti sta nas vabili, naj poizkusimo dalje. Nekaj na levo je v steno zasekana precej globoka in prostorna vdolbina, kakor bi orjaški palec potisnil skalovje nazaj v notranjost. V to vdolbino se dospe po skalnati polici in po položnih ploščah z dobrimi oporami. Nad ploščami pa se svet dvigne v strmino in tvori nekaj sežnjev visoko, strmo odsekano steno, sempatje poraslo z borno travo. Skala je vsa rdeča in napokana; ni videti preveč zaupljiva — posebno iz daljave se ta del vidi čisto navpičen, proti vrhu še previsen. Nasprotno pa stena na desni strani vdolbine zbuja od spodaj zaupanje. Videti je dobro razčlenjena, trdna in na krajše višine nekajkrat celo pretrgana z vodoravnimi poličkami. Zato sva se z Jožem, ko sva se navezala na 25 metrsko vrv, brez pomišljanja zagnala v to steno, z nado, da tod ne bo posebnih težav in da bova na hitro roko opravila. Toda presneta reč, kako človeka včasih spelje!

Z grebenčka (prodnategá) sva krenila v steno in se obrnila takoj spodaj na desno po stopih, podobnih večkrat pretrgani polički, pod kratek previs, ki sva ga obšla z zavojem od desne na levo. Nad previsom vede navzgor po steni strma, popolnoma gladka zajeda, široko v topem kotu navzgor odprta, po sredi v kotu zajede pa, kjer se obe ploskvi stikata, je ozka prepoka, koder najdeš od časa do časa oprimek in stop. Sredi te zajede pa je izbočena skala, ki dela tod previsno zapreko, podobno po obliki Iesenemu trklju, nad katerim se zajeda še nadaljuje. Joža je splezal po zajedi do zapreke, kjer je ugotovil, da stena vendarle ni tako otročje lahka, kakor misliš na prvi pogled. Vse je gladko, dozdevni prijemi, ki jih vidiš od spodaj, kar nekam izginejo, ker je plast obrnjena navzdol. Spodaj vidiš

* Imenovanje tega kotla kot »Amfiteater« je naše, ker na karti ni označeno, takisto nam ni znano njegovo ime, kakor ga rabijo domačini, če ga; pa smo si z »Amfiteatom« pomagali iz zadrege.

imeniten prijem, zgoraj pa je vse lepo poglajeno; če bi steno postavil — na glavo, bi ravno prav hodilo, da bi lepo plezal po oporah. Tako ti pa nič ne koristijo. Le jeze te, ker si se dal zapeljati.

Dasi sva plezala tod le poskusoma in sama, ker so tovariši čakali spodaj na grebenčku, se vendar nisva hotela več umikati, dasi bi se lahko. Zamalo se nama je zdelo, da naju je stena tako potegnila. V zajedi je Joža zabil klin in se na njem zavaroval, ko je lezel naprej čez previsno zapreko in potem še po zajedi dalje. Stena je čimdalje bolj pridobivala na strmini, da sva kar gledala, odkod se vse to jemlje. Zajeda se konča pod kratko preveso, čez katero dospješ na slabo izraženo lašto, ki se zdržema širi v levo, naenkrat pa kakor odsekana preneha. Joža je splezal sam gori, zabil zaradi eksponiranega položaja v prečki (traverzi) klin in moral počakati, da sem jaz zvezal skupaj obe vrvi (25 + 25 m), ker je prve že zmanjkalo. Tudi sam sem se prevezal na daljše. Šele nato je splezal Joža nekaj metrov višje po navpični steni do ravne trikotne ploskve, pripravne za zavarovanje; prej pa je še spustil od drugega klina po vrvi do mene kladivo, da sem izbil prvi klin pod »trkljem«. Imeli smo namreč vsi skupaj s seboj le dva klina, zato sem moral jaz enega sproti ruvati in ga nositi naprej do Joža, medtem ko sva bila na drugem varovana, če je nanesa potreba. Prenašal sem tisti klin kakor veverica mladiče. Seveda je to delo jako zamudno, ko je treba kladivo pošiljati po vrvi in ga mora potem drugi tovariš s klinom vred nositi naprej — je pa potrebno, če je zadrega.

Splezal sem za Jožem po zajedi in čez previs, Joža pa je moral paziti, da je bila vrv le nalahno napeta, ker je on prečkal precej na levo po oni lašti in bi v slučaju, da vrv količkaj pretrdo nategne, potegnil samo mene iz ravnovesja, ki sem se moral z vso silo tiščati v zajedo in plezati na pičlih oprimkih naravnost navzgor. Polagoma sem v težavni zajedi pridobival višino, srečno zlezal čez gornji previs in v prečki spotoma izbil še drugi klin, da sem tako oborožil Joža za nadaljnji posel. Ko sem prišel do njega, sva zopet zabila klin, potegnila skozi zaponko (karabiner) vrv, da je Joža dobro varovan splezal še kake 4 m višje na podobno trikotno stojišče, samo da je še bolj prostorno od spodnjega. Tam je iznova zabil klin in počakal, da sem prinesel še preostalega za njim. Že do sem gori je bilo plezanje izredno težavno, zgoraj nad nama pa se je razkoračil visok, obokan previs, da nama je kar sapo zaprlo. Povprašala sva tovariše, ki so opazovali najino početje in se čudili, kako da se tako počasi in mukoma dvigava, kod se jim zdi najlepše za prehod. Predvsem, kje so one police, ki od spodaj tako izlahka obetajo prečkanje na levo. Svetovali so to in ono, pravega pa nič, ker so se tiste »police«, ki so jih oni in sva jih že prej midva videla z grebenčka, izkazale za gladke previse, v katere se ni bilo spuščati. Kako to? Ko gledaš steno tik

odspodaj, ti svetloba s svojimi sencami strmino vrže nazaj, posebno pa že po naravi nad vsakim previsom zmanjka za nekaj decimetrov stene; ker gledaš naravnost nadse in se stena vrh previsa za robom odtegne tvojim očem, ni čuda, da potem misliš, da je tam zadaj prazen prostor, oziroma polica, koder je v resnici navpična in nerazčlenjena skala ali še celo previs. Svetovala sva tovarišem, naj stopijo nekaj korakov nazaj in položaj pregledajo bolj od daleč. Res so šli kakih 20 korakov nazaj po grebenčku na obrasel rob, so se ozrli in — molčali. Iskali so z majhnim daljnogledom za izhodom, pa ničesar niso mogli pogodili. Razumeli pa so zdaj, zakaj nama gre tako počasi izpod rok.

S tistega robu se stena šele pokaže v svoji pravi podobi: gladka, navpična, nerazčlenjena! No, končno smo se le zedinili, da bo še najboljša, če jo poskusiva kar čez visoki previs; sama naj presodiva, kod bo najboljša, ko bova od blizu natančno videla vsako razčlenjenost v steni. Torej naprej!

Podprl sem Jožu na gladkem mestu nogo, ko se je stegnil višje za oprimkom in se dvignil počasi po previsu. Predrenjal se je na slabih oporah in poleg tega še znak visé, pičle 3 m v višino, kar mu zapre pot gladko mesto, brez slehrne opore: kolikor se je stegoval in mučil za oprimkom, ni ga bilo! Nasvetoval sem mu, naj za kakega pol metra odjenja in se spusti nižje, ker sem opazil na levo dva dobra robova, oddaljena vsaksebi v vodoravni črti za dober meter. S pomočjo teh dveh opor, sem upal, bo srečno izplezal na levo in šele tam višje po robu te prešmentane prevese, ker tam na robu stena ni previsna, ampak le navpična in kolikortoliko razčlenjena. To lažje mesto pa je tako ustvarjeno, da moraš tiste 3 m v previs, ker od trikotne ploskve drugam ne moreš. Šele iz previsa lahko prestopiš tja. To sem torej svetoval — lahek nasvet, težko delo! Joža je pokleknil na majhen rob in se je preprijel nekoliko nižje, tako da je visel v previsu v skrčeni drži, kakor bi čepel. Imel pa je zapreko, da je bil obrnjen z obrazom in životom proti desni, dočim je bil izhod levo. S silno težavo se je počasi obračal in pri tem večkrat omenil, da bo vsak hip odletel in da naj torej dobro pazim ter ga varujem. Pa Joža se tudi v najtežjih položajih »znajde«! Hvala Bogu, obrnil se je! Varno se je iztegnil na levo do prvega robu, še vedno čepe v labilnem položaju, prenesel težo na oprijem, prestopil nižje na droben stop, se preprijel za drugi oddaljeni oprimek in se po ozkih oporah spravil iz kočljive in napete situacije. Nato je splezal po robu previsa navpično gori in čez krajši, ne pretežek previs na dobro mesto nad veliko preveso. Odtod je varoval mene, ki sem plezal za njim v previs, samo s to razliko, da sem se že sredi previsa stegnil na levo v ona dva robova ter na ta način izpustil ravno ono mesto, kamor se je bil Joža previsoko zaplezal in kjer je imel največ preglavic.

Krenila sva naprej v strmo poč, ki jo tvorita glavna stena in na njo pravokotno prislonjena navpična plošča. V poči so dobri oprimki in zagvozdene skale, da kljub 75° strmine sigurno plezaš, ko preprijemlješ od strani na ta način, kakor bi bočno plaval. Z desno nogo pa gvozdiš po poči sami, medtem ko leva prosto visi po plošči in išče tam opore. Vrh poči dospeš na grebenast pomol, ki ga tvori ona pravokotna prislonjena plošča, in se z njega spustiš nekaj nižje na ono stran do ozke poličke. Po tej prečkaš v levo nad vstopno vdolbino, dokler je ne zmanjka, da moraš znova nižje na širšo polico in šele s te koncev koncev prestopiš po plošči, na kateri ti pomaga vsestransko trenje, v drnasto in s prodom posuto kotlinico nad levim vstopom (vtisnjeno vdolbino).

Opisani vstop, ki sva ga plezala midva z Jožem, je zelo težaven in eksponiran; posebno veliki previs dá najhujšega opravka. Rabila sva za teh borih 60—70 m dobri dve uri, dočim je levi vstop, kakor se je pozneje izkazalo, precej krajši in brez primere lažji. Kogar nanese pot sem gori, naj se posluži tega; z onim bo imel samo nepotrebno zadrego.

Medtem, ko sva midva izginila za grebenčkom nad ploščo, so tovariši dr. Stanko Tominšek, Hafner in moj brat, že zavili po produ in po oni polici v vdolbino in baš prišli pod ono strmo mesto, ki pa od blizu izgubi vso svojo strahoto. Dasi je skala krušljiva in pod vrhom nekoliko previsna, vendar najdeš dosti sigurnih opor, da izplezaš. Vrh te točke sem jaz izbral dobro mesto za varovanje; trdno sem se usedel na polico, ki je nad tem vstopom, z nogami pa sem se uprl predse, da sem bil za slučaj sunka obvarovan. Vrgel sem tovarišem tam spodaj vrv, da so navezali nanjo najprej nahrbtnike, ki sem jih potegnil k sebi na polico, zatem pa so splezali drug za drugim še sami za njimi. — Iz kotlinice smo jo ubrali na levo po drnastem pobočju na ozek greben, kjer smo postavili piramido in se obuli zopet v okovanke. Niti opazili nismo, ko smo tako po nepotrebem tratili čas pri vstopu, da so se začele okrog vrhov ovijati megle in da je šla po vodi nada na lep solnčni dan. Pa saj je bila pred nami pot v Amfiteater prosta! Dobre volje smo zapustili greben ter krenili po produ in po zložnem žlebu skozi ono vrzel v kotel. Tam smo se na veliki skali utaborili; ker zaradi megle ni bilo dosti videti, smo pregledali vsebino nahrbtnikov.

Mudilo se nam ni prav nikamor, zato smo potrpežljivo počakali, da je meglo za nekaj časa razpihalo in smo tako mogli neovirano pregledati Amfiteater in smer na Mizo. Resnično, ni nam bilo žal, da smo se odločili za to turo, in vsi smo dajali prav Jožu, ki nas je zanj podžgal. Kakor skrbno spleten venec so se nanizali vsepovsod grebenski stolpi, padali so in rasli v smelih konicah v višavo prav kakor okamenelo hrepenenje, ki stremi v višavo, pa na pol pota obstane in

ne more več naprej. Zazdi se ti, da si zablodil v rimski cirkus. Okoli in okoli sede mogočni patriciji na vzvišenih sedežih, po dva, po trije skupaj, a drugi sami zase v svoji prevzetnosti; tam na drugi strani pa drhal, lačna kruha in iger. Zdaj pa zdaj bo zarjovel sestradani lev, zažvenketalo bo v srditi borbi bridko orožje, po beli areni bo brizgnila gorka kri, vmes pa bo divjala in se napajala kričava množica... Pa saj ni nič, le megla se pretepa z vihravim vetrom v divjem plesu in se trmasto upira v nepremični zid, kakor bi ga hotela podreti.

Miza* je večji vrh v grebenu, ki se odcepi proti severu od glavnega grebena Široka Peč - Kukova Špica in ima zgoraj podobo nepravilnega trapeza; vrh je popolnoma ravna črta, ko ga gledaš iz nižave. Vstopili smo v zahodno steno Mize s snega, ki leži po vsem Amfiteatru, že precej visoko po široki polici (pravzaprav je to cel sistem vzporednih polic) in ji sledili po krpah novozapadlega snega nekaj časa na levo. Sledili smo po snegu osamljene gamsove stopinje; videli smo, da imajo gamsi tod prehod izpod Kukove Špice s severne strani pa skozi Amfiteater na južno, travnato pobočje Široke Peči. Vsekakor je to precej dolga in zavita pot! Police so usmerjene polagoma navzgor; navzlic temu smo jih zapustili in krenili z njih v zložen in širok žleb, iz katerega smo prestopili na naložen ogromen sklad. Njegova zmerna strmina vede v smeri stene navzgor; ker je dobro razčlenjen in ima vse polno trdnih in velikih opor, se po njem naglo in krasno pleza. Vrh sklada je dober prestop na desno v rdeč, prodnast žleb, ki pridrži do vrh grebena v škrbino na desno od Mize. Ker smo mi hoteli splezati po steni prav na vrh, smo zavili raje na levo v ozek kaminček, ki je stisnjen med dve plošči, pomaknjeni druga čez drugo. Plošči sta sicer gladki, zato pa je dno kamina dosti globoko in zagvozdено s trdno zabitimi skalami, da oprimkov kar nič ne pogrešaš. Ima pa ta kamin to napako, da je za temi zagvozdenimi skalami vse polno oddrobljenega kamenja, ki se naleti odzad na spomlad s plazovi pa tudi poleti ob deževju, tako da je spodnji plezalec vedno v nevarnosti, da mu kaj prileti na glavo.

Vse je šlo dobro izpod rok. Le jaz, ki sem bil zadnji na vrsti, sem bil preveč radoveden, da sem pomolil prezgodaj glavo v kamin, ko se je moj predhodnik baš dvignil iz kamina in prestopil čez rob v steno. Z nogo je sprožil dva debela kamna; hotel sem se jima ogniti na ta način, da sem se brž stisnil tesno v dno kamina, tako da je prvi kamen priletel res na nahrbtnik, toda drugi je našel svoj cilj na moji glavi. Kar posvetilo se mi je v glavi, kakor bi zakresal; v zavesti pa

* Miza je pravzaprav Škrnatarica, kolikor sem jaz poučen. Da kljub temu rabim ime Miza, je vzrok v tem, ker prvotno nismo vedeli za ta vrh imena in smo ga zato kar sami krstili ter se je na ta način ime med nami udomačilo. Na noben način pa ne maram delati staremu, domačemu imenu nasilja, ki ima pravico, da ostane, kakor je bilo! Miza kakor Amfiteater sta imeni le za silo!

je bila tema. Potipal sem z roko po glavi; roka je bila vsa krvava; kri mi je lila po obrazu, za vrat in preko vrata! No, bolelo pa le ni kaj prida; zato sem se kar urno zmašil skozi kamin za tovariši, ki so se mi bili že skrili za robom. Kar spogledali so se, ko sem jim prišel pred oči! K sreči je bilo tam zgoraj nekaj čistega novega snega, da smo ž njim izprali rano in ustavili kri, potem pa vse skupaj skrbno obvezali, in dobro je bilo. Kamen je imel še slab zalet; kožo je prebil, lobanja ga je ustavila. Rog pa nosim še danes za spomin.

Od mesta nezgode smo plezali po navadnem žlebu, iz katerega je tudi prehod v rdeči žleb. Tovariši so tam predlagali, naj zaradi tistega slučaja z mojo glavo zavijemo vanj, da bomo tako brez težav dosegli vrh, za kar pa ni bilo prav nobene potrebe. Prišli smo pod dva dolga vzporedna kamina, oddaljena nekaj sežnjev narazen. Tu nas je spet zajela megla, iz nje je jelo na drobno rositi, od nekod je pritegnil še silno mrzel veter; pošteno nas je treslo. — Desni kamin je na pogled zelo nedolžen; Joža se je kar v čevljih podal vanj, ko se je popred navezal. Do tod smo namreč hodili nenavezani in v okovankah; saj teren ne zahteva kaj posebnega. Po nekaj metrih pa je Jožu zmanjkalo opor, ker se tam gori dvigne v kaminu mal previs brez vsake razčlenjenosti, kamin sam pa je za gvozdenje preplitev in tudi drugače ni pripraven. Moral se je Joža vrniti, da je obul plezalke; potem je znova poskusil. Do previsa je šlo gladko, tu pa je zopet vse odpovedalo in Joža se je moral po več neuspelih poizkusih ves premražen že drugič umakniti nazaj. Ves togoten, da mu je tako nedolžno mesto pokazalo roge, se je zakadil v levi kamin, ki ga je v sveti jezi prav na naglem zgvozdil, ker je kamin za gvozdenje dosti globok in ima tudi dobre opore, dasi je spodaj močno previsen in na pogled dosti težji od svojega tovariša. Ta kamin izstopi ravno na najvišji točki Mize.

Mi spodaj smo zdaj tudi obuli plezalke. Prvi je zlezal Stane ob napeti vrvi skozi desni kamin do Joža, ker nam je bil svetoval, naj raje plezamo skoz ta kamin, češ, da nas tako lažje varuje; oba sta potem z združenimi močmi potegnila po malem vseh pet nahrbtnikov na varno. Imeli smo z njimi dosti posla, preden smo jih navezali in pripravili vsakega posebej za transport. Zraven smo pa še prav nemilo prezebali, da smo bili kar trdi. Z Jožev pomočjo smo se končno še mi trije skobacali skozi desni kamin za nahrbtniki, previs pa smo zaradi premraženih prstov in da je šlo hitreje od rok, prezirljivo »ignorirali« ter smo se popeli kar po napeti vrvi čezenj. Res je majhen ta hudiman, je pa le toliko velik, da ti za pol metra odpove pomoč in te vljudno opozori na to, da je tudi vrv še, hvala Bogu, pri roki!

Na vrhu smo se ustavili samo toliko, da smo zgradili piramido; kajti iz megle je začelo sejati sodro, da je na drobno zbadalo v obraz,

pomagala ji je pa zraven še ledena burja, ki se je v mrzlih sunkih zaganjala v nas, da od mraza nismo čutili ne rok ne obraza. Zategadelj smo kolikor mogoče hitro odstopili z vrha po grebenu proti Vratom, splezali čez kratek skok v škrbino, v katero privede tisti rdeči žleb; tu smo v slabem zavetju na brzo roko obuli zopet čevlje in jo pobrisali po nekem deloma zasneženem žlebu na obširne sesutine pod Kukovo Špico. Po meleh in skozi gosto ruševje smo brzeli v dolino, med potjo prepodili obilo gamsov, ki so nam po pečinah razkazovali svojo čudapolno plezalno spretnost; kmalu smo dospeli na pot, ki drži v Aljažev Dom. Tu smo se ločili. Stane, brat in Joža so krenili v dolino, midva s Hafnerjem pa v Vrata, odkoder smo drugo popoldne, ko se je vrnil Joža z velikim zvoncem kot poročnim darilom, splezali še čez Triglavsko steno, zaplečvat v Aleksandrov Dom na svatbo Frančka, naše triglavske majerce. Hej, ni bilo premalo veselo! Žal vam naj bo, ker vas ni bilo »zraven«! (Dalje prih.)

Jos. Wester: PO MALIH „TISOČAKIH“ V L. 1928

2. Na notranjsko stran.

(Dalje.)

Ljubljanski turisti in izletniki se za Notranjsko ne ogrevajo posebno. Menda se jim zdi premalo mikavna, morda zadržuje koga navidezna enoličnost Ljubljanskega Barja, ki ga je treba preprečkati, če hočeš v premi smeri priti v tajinstvene predele Notranjskega Krasa. Glavni razlog za tako omalovaževanje pa utegne tičati v tem, da naši izletniki premalo poznajo notranjski svet; saj se o njem razmerno malo piše in se ne dela zanj skoraj nikaka reklama.

In vendar je že Iški Vintgar sam, ta romantična tesen, ki sega globoko noter v nedrje samotne pokrajine med Krimom in Mokreem, vreden poseta, ki se da sedaj, ko imamo redni avtobusni promet z Igom, brez znatne izgube časa opraviti kot poldnevni izlet. Ali Borovniški Pekel, ta »nebesa turistova«, kakor ga je nazval prvi razkrivalec te čudovite bolj alpske ko kraševske pokrajine, dr. I. C. O., bi spričo svojega divjega značaja, ki pa ga omiljuje udobno izpeljana pot in oživljajo šumeči slapovi in žuboreči sopoti, lahko bil pravi pravcati »eldorado« za pomladanske in tudi jesenske poldnevne izlete. Ali Vrh Sv. Treh Kraljev nad Rovtami! Vlaku ali avtu te potegne na Vrhniko, nato pa kreneš preko Stare Vrhnike na Kóren, pa se po dolomitskem svetu zložno šetaš v zapadno smer, da dosepeš v pičlih 4 urah na sijajno razgledišče pri cerkvi Sv. Treh Kraljev, ki te za tvoj mali trud prav po kraljevsko nagradé z veličastnim razgledom po bližnjem in daljnem gorskem svetu; navdajo te s prijetnim zadovoljstvom, ki ga moti le zavest, da teče nekaj streljajev pod teboj sedanja državna meja.

Kakor rečeno: naši ljubitelji narave se premalo zanimajo za te kraje, ki jim že ob robu kraškega sveta razkrivajo vsaj nekaj njegovega tajinstvenega bistva. In Krim,* ta mogočni zaslon naše Notranjske, ki ga poznajo zaspani Ljubljanci vsaj kot vremenskega preroka, se mora le čuditi, da ga tako malo turistov časti s svojim posetom. Res, da ni na njem ne planinske kočice ne zavetišča, ne kmetškega doma ne stana, niti nima zložne poti na Ižansko stran, a razgled s prednjega kuclja na Krimu (1107 m) je toliko obsežen in zadovoljiv, da bi se ga naj turist vsaj enkrat na leto privoščil, zlasti če si svojo pot tako uravna, da poseti prelepo gorsko naselbino Rakitno, ki bi spričo svojega zavetnega in prisojnega položaja lahko bila pravo planinsko zdravilišče. No, ko bodo dovršili zložno cesto, ki jo že gradé po vzhodnem pobočju, utegne Krim postati višinski cilj avtomobilskim izletnikom. —

Naj na kratko orišem nedeljski izlet v kraljestvo krimskega moža! Zakaj tudi Krim ima svoje bajno bitje, ki štiti siromake in neboglence, a bridko kaznuje samopašneže in nasilnike, kakor tisti Libercun ali Repoštev v čeških Krkonoših. Šlo mi je za to, da na licu mesta ugotovim neka višinska imena, ki jih zemljevidi navajajo v nesoglasnih oblikah. S krajevnimi imeni, kakor so zabeležena v prejšnjih vojaških specialkah, je pač težava: ugotavljali so jih kartografi, često nevesči našemu jeziku, a tudi pravega posluha niso imeli, da bi jih vsaj fonetično dovolj točno zapisali. Tako se dviga na jugozapadni strani Rakitniške planote podolgast gorski hrbet, dobro viden z Ljubljanskega Grada, označen v specialki kot Sop, v oklepaju Beinove, s koto 999 m. Tudi v zemljevid Slov. Matice so prevzeli oznako: Sop. Toda povprašajmo domačine! Iz Borovnice sem jo mahnil po bližnjicah v Sabočevo, vas na robu Borovniške doline, nato po grapi, koder drži pešpot strmo proti Rakitni. Tam se dviga gozd-nati vrh, ki je na specialki označen z imenom Krim (930 m), a domačini nazivljejo ta vrh Krimček, tudi Krimšček ali Mali Krim. Prevalil sem ga in se znašel na pobočju »Sopa«, ki ga odevajo bujne košenice. Stopam po grebenu dalje, ves čas uživajoč krasen pogled: na zapadu tja do Hrušice in Nanosa, na vzhodu na dobro obdelano Rakitniško polje, ki ga obroblija podanki Krimskega gorovja; proti severu pa uhaja pogled na Ljubljano in Kamniške Planine. Dospem na vrh, kjer sem v travi zapazil višinski kamen vojaške triangulacije (999 m). Stojim torej na malem »tisočaku«, prav toliko visokem, da mu še pritiče ta označba, ker jo, če ne že stališče, vsaj oči stoječega opazovalca upravičujejo.

V velikem loku sem se spuščal navzdol po dokaj strmi brežini, da sem prispel do Rakitniške cerkve, kjer so v gručah postajali mo-

* »Krim« je knjižna, enozložna beseda. Iz ust Ižancev sem čul le dvozložno ime: Křrm s poudarkom na »r«, K-řm; toda: na Krimu, s Krima. — Pis.

žaki, preden se prične deseta maša. In povprašal sem, kako pravijo gori, ki se pne pred nami na večerni strani. »Novaška gora!« je bil odgovor. Možak mi je pojasnil, da imajo tam gori Novačani, prebivalci vasi Novakov, svoje senožeti. Vrh samemu pa pravijo Šop. Eden izmed kmetov je važno pripomnil, da je v »soldaški karti« zapisano ime Zob ali Sop, ki ga pa domačini ne poznajo. Pri tem jezikovnem razgovoru sem dobil tudi pojasnilo za čudno imenoslovno spako »Beinovec« (ki je istovetna s Sopom): južnemu koncu Novaške gore pravijo Rakitenci Brinovec, bržčas, ker je porastel z brinami (smrekami). Imenoslovna zadeva je bila rešena kot tiskovna pomota.*

Rakitna je čedna župnijska vas, priporočljiva za oddih in letovanje tistemu, ki si hoče v vedrem planinskem zraku, daleč od mestnega vrvenja osvežiti duha in pomiriti živce; telesno krepčilo si najde v preprosti, a lični kmetijski gostilni, kjer mu nudijo tudi brezalkoholne pijače.

Odtod bi se lahko vrnil proti Ljubljani po cesti v Preserje na železniško postajo, kjer je najpripravnejše izhodišče za krimske turiste — le 2 uri hoda je tjakaj — a imel sem v načrtu, da obhodim vse Zakrmlje, ki mi je bilo dotlej še neznana pokrajina. V žgoči popoldanski pripeki sva korakala s tovarišem — molčal sem doslej o njem — po kolovozih in stezah polagoma navzdol na Ižansko plat. Šele na Ustju, selišču treh kmetij, sva dospela do prvih človeških bivališč. Globoko doli se vleče prepadna soteska — Iški Vintgar je to. Ustje samo se pne kakih 400 m visoko nad Vrbico, kjer se družijo potok Zala z Iško, ki je ob suši le skromna gorska vodica, a naraste v deževju v mogočno reko, da se pod Iško vasjo razlije po naplavnem svetu proti Tomišlju. Na nasprotni strani visoko na sedlu pa se solnči vasica Krvava Peč z belo cerkvico sv. Lenarta.

Z Ustja krene pot v severni smeri na pobočju Kamnitca proti Gorenjemu Igu. Mikal me je skoraj goli vrhunec, ki se dviga nad to gorsko vasico, da se nanj popnem, ker sem slutil, da se mora raznjega odpreti lep pogled proti Ljubljani. In nisem se motil: razgrnil se mi je obsežen razgled tja do Kamniških Grintavcev. Na specialki je ta stožčasti vrh označen zgolj s kôto 799 m, v vasi sem nato poizvedel njega značilno ime: Vršec mu pravijo. Po jako izvoženem skalnatem kolovozu, ki me je v marsičem spominjal na vijugasto cesto, ki drži z Gorjuš doli v Nomenj, sem dospel končno v dolino pri Iški vasi. Še zadnji pogled na strme pečine, ki štrle visoko gori nad Iškim Vintgarjem proti Krvavi Peči. To ime pritiče le zadnji (najužnejši) pe-

* V novi izdaji vojaških zemljevidov, ki jo pripravlja geografski zavod v Beogradu, se bo, kakor upamo, poimenovalje naših krajev in zemljepisnih točk izvršilo v pravilni obliki, tako da nam bodo ti zemljevidi v vsakem oziru zanesljiv krajevni in imenski repertorij. — Pis.

čini, dočim bi vso rajdo teh apnenskih zidin nazival s skupnim imenom Iške Peči.*

Tako sva se s tovarišem znašla zopet v ravninskem svetu, na robu Iške Delte, aluvialne naplavine, ki se niža polagoma k Barju. Mimo Ižanskega gradú, edinega pomnika stare fevdalne dobe v tej okolici, sva dospela v osrednje Iga, na Studenec, odtod pa po mučno enolični cesti preko Barja na Škofljico. Lep julijski izlet — še lepši bi bil v pomladanskem in jesenskem času — je bil s tem srečno pri kraju.

*

Drug, še izdatnejši izlet v notranjske kraje sem bil opravil v družbi dveh popotnih tovarišev že maja meseca. Izhodišče nam je bilo tudi v Borovnici, a tistikrat smo jo mahnili najprej v »coklarski« Pekel, ki smo ga brez težav zavzeli po novo nadelani poti, ki potniku omogoča, da izlahka poseti vseh pet slapov, oživljajočih to tajinstveno mrko zakotje. V načrtu smo imeli, da prodremo v čim bolj premi smeri do Kožljeka. Zato smo pri zadnjem (petem) slapu krenili na levo, strmo navkreber. Do prve žage in mlina je šlo še gladko, nato pa smo kakor stezosledci prodirali brez prave poti dalje skoz gozdove in preko jas, da smo dospeli na kolovoz, ki drži proti Cerkniški kotlini. Tu se nudi podjetni Notranjski podružnici SPD, ki ima svoj sedež v Borovnici, lepa naloga, da markira tudi to zanimivo pot, ki spada v njen obširni okoliš.

S Kožljeka se ti odpre obsežen pogled proti jugu: na Menišijo, Javornike, Notranjski Snežnik. Saj si že na višini 800 m. Pogled na kotlino Cerkniškega jezera pa ti zastira zajetni hrbet Slivnice, te dominantne gore onkraj Menišije.

Bližala se je že poldanska ura; ker smo hoteli še ta dan zavzeti Slivnico in se z večernim vlakom vrniti z Rakeka v Ljubljano, se je bilo treba žuriti. Na poti proti Begunjam smo srečavali domačine, ki se so vračali od desete maše. Prijetno je pokramljati s kmetским človekom v nedeljski ubranosti. Kakor da se je vsaj ta dan sprostil skrbi, ki ga med tednom navdajajo pri napornem vsakdanjem težkem delu...

Popoldanski odmor smo si privoščili v postrežljivi gostilni v Begunjah. Reči moram, da bi mogla tudi razvajenega gosta zadovoljiti, kaj še skromnega, nezahtevnega turista, ki je že zadovoljen, če mu gostitelj nudi preprosto kosilo z dobro voljo in v snažni opremi.

Zdaj pa še na Slivnico! Nič manj ko 500 m se je treba še povzpeti, toda hoja na to pohlevno goro je tako lagotna, da jo zmore brez

* Nedavno mi je star Ižanec v Iški vasi povedal tá-le imena posameznih skalin: Preska, Možic, Strnen Žleb, Smrekovec, Počivalnik, Srebótnik, Votli Kamen, Mojstróvka in Kobiljek. Doslej ta imena menda še niso nikjer zabeležena. — Pis.

napora vsak otrok. Od begunjske strani je najzložnejši dostop skozi vasico Brezje; od tu pa se polagoma dvigaš po tratih in senožetih navkreber, ne da bi moral dolgo iskati markirane poti, ki drži iz Cerknice proti vrhu. A tudi če bi ne bilo markacije, ne moreš zaiti; zakaj Slivnica je na tej strani gola, skoraj brez gozda, tako da imaš ves čas prost pogled naprej in nazaj in naokoli. Vrha ves čas ne opaziš; zakaj ko dospeš na prvo grbo dolgega gorskega hrbta, se ti pojavi druga višja in tako se dvigaš višje in višje, da prispeš končno na pravi vrh, na višino 1115 m. Vse hoje je kvečjemu za dve uri.

Tu sédimo in si razglejmo vso pokrajino v bližini in ves daljni obzor! Spodaj ob znožju Slivnice se širi obširna Cerkniška kotlina s fenomenalnim jezerom, ki v tem letnem času že ponicuje. Onkraj jezera pa dolga rajda Javornikov, po kojih severnem pobočju teče sedaj laška meja. Na levo te mikajo Križna Gora, dalje Bloška planota z Bloščekom in Županščekom, v ozadju Loški Snežnik, Goteniški vrh in vršaci Gorskega kotara. Proti vzhodu uzreš ribniško Veliko in Malo Goro in Dolenjsko hribovje, na zapadni strani pa Nanos, Hrušico in Trnovski Gozd tja gor do Julijskih velikanov. Ker nimamo več ne Snežnika ne Nanosa, nas more vsaj razgled s Slivnice skromno odškodovati za njih izgubo.

Prišla je ura slovesa. Tovariša sta krenila navzdol proti Cerknici, jaz pa, ki se mi ni mudilo v Ljubljano, sem ubral pot v nasprotni smeri. Ob strani sem pustil cerkvico sv. Miklavža, ki samotari visoko na pobočju Slivnice in čuva, da ne prihrumi na dan zmaj, ki dremlje globoko doli v slivniški duplini. Sredi popoldneva sem bil že v Grahovem, kjer sem pod gostoljubnim krovom svojega bratranca završil svoj majniški izlet na Notranjsko. (Dalje prih.)

Dr. Jakob Prešeren: NEKAJ VTISOV IZ CARIGRADA

Mesto, tolikrat imenovano in zaznamovano v letopisih naše in tuje zgodovine, tolikrat opevano in še večkrat prokleta, mesto z najlepšo lego na svetu, mesto tisočerih mošej in minaretov — leži še danes v obroču Konstantinovega obzidja, kakor nekdanj na bregovih Bospora in Zlatega Roga. V romantičnem neredu divno kraljuje turški Stambul na gričevju, spodaj pa se zrcali v morskih valovih. Visoka lega na gričih in tisočeri odsevi od vseh stran prinašajo dovolj luči tudi v ozke in krivuljaste ulice starega predela.

Tujca prevzame že na kolodvoru vrišč, preseneti ga nepopisna živahnost prometa in hrup pouličnega življenja. Ej, to ni mesto kake umirajoče Turčije, ni — kakor Cetinje — kuliserija nekdanje opere, ni tisti Dunaj prvih povojnih let (»nobel geht die Welt zu Grunde«), tudi zaprašena in izza povojnih let še neprebeljena Sofija

ni to ali nedograjeni Beograd: Carigrad je danes trgovsko mesto z nezaslišanim prometom, ki se mu na zunaj ne pozna več vojna in na prvi pogled niti to ne, da je moral odstopiti primat Angori (Turki naglašajo to ime na prvem zlogu). Čim prestopiš Novi most čez Zlati Rog, se poulični promet stopnjuje po čednih ulicah Galate in doseže v Grand rue de Péra gori v Peri svoj višek. Ta ne zaostaja za dunajsko »Koroško« cesto niti najmanj.

Zlezeš kot tujec najprej na znani stolp v Galati. V mračni tmuni se vijejo stopnice kvišku, molče stopa spređaj vodnik s svetiljko, čuvaj pobere s prijaznim »merci bien« svoj bakšiš in te pusti, da zreš, kakor dolgo ti drago, čez mesto, ki leži pod nogami. Stojiš na prostoru, kjer se stekata Črno in Sredozemsko morje, kjer se približujeta kontinenta Evrope in Azije na kilometer, ki je do pred kratkim ločil še dva svetova. Kemal je to mejo pomaknil daleč na vzhod.

Na azijski strani se beli Skutari, grobišče pravovernih Turkov, a njegovi derviši so obmolknili in ne plešejo več. Tujec ne gre več tja. Danes vabijo v Carigradu: »Pojdite v našo, res našo Angoro, kjer boste videli čuda našega modernega življenja in sadove velike Kemalove energije..« Toda v Turčiji imajo še veliko potnih formalnosti, ki so za nas razmeroma jako drage. Ko minejo tudi te, nam bo Angora veliko bližja. Pred teboj leži dalje Pera, elegantna Pera z izrazito francosko kulturo, ona Galata, kjer so sedeli nekoč pred pragom Visoke Porte Genuezi, stari Stambul s svojimi mošejami in minareti, vmes Zlati Rog in mravljišče na Novem mostu.

Prijeten vetrič pihlja od Črnega morja neprestano, lahko se zibljejo čolnichi v Zlatem Rogu, na parobrodih na Bosporu pa se vije s ponosom turška zastava v soseščini italijanske in sovjetske. Nepremično stoje igle minaretov, ta znak islama, s polumescem vred simbol njegove preteklosti. Zakaj njegova sedanost je druga in bodočnost odvisna od energije diktatorja.

Ali če stojiš na Novem mostu samem sredi njegovega nepopisnega vrvenja ter gledaš zapadajoče sonce za Stambulom, ko izginjajo vsi detajli in se pred čudežno harmonijo nebesnih barv pokaže kuliseriya Svete Sofije, Sulejmanove, Ahmedove, Mehmedove mošeje ter stopnišče džamije Jeni Validé tik ob mostu, tedaj se spomniš, da ob enakih svetlobnih efektiH Karlov most s Hradčani vred v Pragi ne pomeni veliko.

*

»A j a S o f i a !« Sveta Modrost, zidal te je Justinijan, Finžgarjev Upravda, in kumovala ti je Teodora, zapeljivka na cesarskem prestolu, blagoslov za tega suhoparneža, jurista in filozofa iz rodu Slovenov. Še danes stoji ta znak bizantinstva, ki je postal čez noč turški

stavbeni slog s priveskom minaretov. Kakor nekdam imajo v pred-
dvorju svoje pisarne turški advokatje brez tipkarič, pisalnih strojev
in solicatorjev. A klientov ni veliko, ker zakoni korana skorajda
ne veljajo več. Na njihovo mesto je stopil švicarski obči državljanski
zakonik, nov civilno pravdni red je pometel s kadijem in turški
sodnik današnjega dne konča normalno civilno pravdo v dveh me-
secih. Tako mi je razlagal Bosanec, ki je v službi anatolskih državnih
železnic. Kakor nekdam, stopa tujec, prevzet preteklosti in naučene
zgodovine, h glavnemu vhodu, da vidi svetovno čudo. Časi pa so
danes v Turčiji drugi. Brez besede ti natakne za mal bakšiš, po
katerem niti roke naprej ne stegne, mežnar široko copato na evropski
čevlji in te pusti čez izrabljeni kameniti prag. Kdor pozná polumrak
gotških stavb na Dunaju, v Milanu ali drugod, kdor je užival svitlobo
renesance v rimskem Sv. Petru ali blesk jezuitskega baroka v cerkvi
sv. Ignacija v Rimu, za tega je mošeja Aje Sofije — razodetje!

Celotna prostornina se odpre namah takoj ob vhodu, velika pro-
stornina, že pri vratih pregledna do zadnjega kotička in razsvetljena
z lučjo, ki ne blešči in ki ni temačna, tako da oko z mirom plove po
obsežnem prostoru. Ni oltarjev ne oltarčkov, ne bleščečega zlata in
srebra: same dimenzije so, razčlenjene s preudarkom, same gorke
in enotne barve, ki jih le mestoma oživljajo napisi iz korana in
diskretne arabeske. Nič za to, če so Turki svoje dni prebelili nekaj
mozaikov in slik ter odstranili nemir oltarjev. Gorke barve preprog,
pogrnenih čez in čez po ogromnem tlaku brez klopi, brez kande-
labrov in svetniških soh, pijejo solnčne žarke, ki se motno odbijajo
od stebrov iz zelenega marmorja, v katerih so pustili Turki mono-
grame Upravde in Teodore nedotaknjene do današnjega dne. Vsak
korak uduši preproga, vsaka prešerna misel se umiri v harmoniji
svetlobe in barv, in brez sramu lahko rečem, da bi pobožen kristjan
v t a k i s v o j i cerkvi svojega Boga mogel moliti z večjo zbranostjo
misli nego pod pozlačenim baročnim baldahinom rimskega Sv. Petra.

Popolnoma prazna je Aja Sofia. Družbica tujcev se šeta odkritih
glav pod nebesnim svodom čudovite kupole. — Vera peša tudi v
Turčiji. —

Še bolj prazna in bolj zapuščena je velika mošeja sultana Ahmeda
v bližini. Nemoteno mulijo koze v njenem preddvorju tanke bilke, ki
poganjajo iz razpoklin v zanemarjenem tlaku. Ta mošeja, ena izmed
najlepših, je znotraj vsa v belem in modrem. — Bolj temna in raz-
košna, zato pa na najvišjem mestu nad Zlatim Rogom je Sulejmanova
s starinskimi, nekje v orientu naropanimi barvastimi okni. Nezasli-
šano pa za nekdanje čase: Mlad slikar sredi mošeje skuša dobiti
barvne efekte luči na kos platna. Zapuščenost pa se pozna tudi
tej mošeji.

Zapuščena je seveda tudi nekdanja sultanova palača tam pri Visokih Vratih; tako tudi zadnja Hamidova rezidenca tik ob Bosporu. Ni resnica, da bi bila v njej igralnica; tudi ni dostopna navadnim smrtnikom. Prav! Čemu naj bi pasli tukaj tujci svojo radovednost in se delavci spotikali nad luksuzom nekdanjih haremov? V starem Seraju ob Sveti Sofiji pa so nameščeni muzeji starih grških in rimskih izkopin, najdenih na teritoriju nekdanje Turčije, v malem Činili Kiosku pa turška umetnost. Za tujca je vse skupaj nezanimivo. Ljubljanski muzej je glede slovenske umetnosti in umetnostne obrti pravcati Louvre napram tej revni zbirki v Činili Kiosku.

B a z a r ? Pravzaprav je to edini ostanek nekdanjega carigrajskega pouličnega življenja. Obdan je s posebnim obzidjem; ozke, temne ulice so pokrite s streho. Vanj ne more ropot avtomobilov in drugih modernih prometnih sredstev. Trgovinica ob trgovinici, delavnica ob delavnici, dela in ponuja se blago s pravo orientalsko živahnostjo, velika gneča, lepi izdelki domače obrti. Če vprašate za ceno, je ogromna, češ, da je to »ročno domače« delo; a od norimberških izdelkov bi ga ločil pravzaprav le strokovnjak. Tujec tu ne kupuje, rajši se zateče v trgovske predele Pere, kjer ima isti izdelek še nedotaknjeno etiketo: »Made in Germany«.

Carigrad je danes le še trgovsko mesto, a kot tako je glavni posrednik med zapadom in vzhodom. Povsod vidite najnovejše evropske izdelke, radio-aparate nemškega izvora, modni pofelj z Dunaja in dišave iz Pariza. Veliko besedo ima še vedno Nemčija, o kateri še danes govorijo Turki s spoštovanjem; številne so nemške banke, a ne manjka niti sovjetske v eni glavnih galatskih ulic.

Carigrad nima več tistih znamenitih uličnih psov, ki so še pod Hamidom žrli po ulicah nesnago in jo seveda tudi delali. Tudi slavnih beračev ni in za bakšiš se ne moleduje niti približno v toliki meri kakor kje v Italiji, v predelih Napolja, Rima ali Benetk. Carigrad ima danes cestne pometače s smetiščnicami, škropilne naprave, kopališča in — policijo, ki je dovolj vljudna, a rada po balkanskem načinu jaha formalnosti. O, ne zadostuje, da imaš potni list za Carigrad, ki stane 175 Din. Če hočeš od tam zopet nazaj v predrago domovino, moraš predložiti kar tri ali štiri svoje fotografije in zopet šteti piastre.

Nič več ni mesto fesov in živobarvnih turbanov in tudi ne zakrinkanih živih ženskih mumij. Široke hlače se vidijo le še pri kmetih in pristaniških delavcih, »dolge, dolge pa muštace« so si obrili po Kemalovemu zgledu. Kot vojskovodja na svojem spomeniku v Peri — kolika brezbožnost po koranu! — jih ima še za rudiment (leta 1922.), kot državnik na istem spomeniku jih nima več. Carigrajski meščan, delavec in postopač v tem pogledu nista nič drugačna od našega! —

Kje je »mladi Abduraman« s svojim koranom, z damaščanko? Kje vsi turbani in fesi, kje tiste podolgovate, mandeljske, zasenčene oči Turkinj, žareče skozi kopreno? S potezo peresa je bila vsa stara navada odpravljena. Res, grdo je prevaran tujec, ki pride v Carigrad, da bi videl morje turbanov ob ramazanu, da bi skusil odgrniti kopreno s temnih oči, da bi gledal odaliske in užival romantiko haremov — izginila je vsa romantika, stara koranska modrost, kismet in drugo. En edini korak je bil storjen energično preko vsega tega.

Še se vidijo odaliske, ženske v hlačah z različno drugo navlako; a to so Francozinje, Grkinje in Italijanke po tingl-tangljih kje v Peri . . .

*

Navzlic vsemu temu pa obstoje stari ostanki Balkana še naprej. Poštne znamke se ne prodajajo po trafikah. Samo pošta jih ima in samo tam je mogoče oddati tudi najnavadnejšo razglednico. Poštne skrinjice po Carigradu ni. Za pregrajo na pošti sedijo uradniki in uradnice, pristne Turkinje, ker današnja Turčija ne sprejema več tujcev v službo. Za nezamreženimi okenci sedijo te uradnice na pošti in odgrnjenih oči, oblečene po zapadni modi; kratkokrile, klepetave so in — vljudne, vzorno vljudne. Toda tiste oči — nič več niso tako mistično zasenčene od tanke koprene, niso več — kako bi rekel — tako orientalske niso več. S tančico je izginil tudi čar domišljije, iluzije!

Rad bi kupil kopo znamk po sedem in pol piasra za inozemstvo. Bože mili, turško ne znam in s francoščino mi ne gre. Pa Turkinja ni v zadregi: Pomoli mi košček papirja in svinčnik, napišem s številkami marke in njih vrednost, nakar jih dobim promptno odštete. Nehote mislim na domače razmere in lahko takoj ugotovim: Gospodične so vljudne in nervozne tudi še niso.

Francoščino menda obvlada vsak inteligent in vsak državni uradnik. To je drugi jezik na Balkanu, v Turčiji, Bulgariji in tudi v Grčiji. Tam pri Dedeagaču, ki so ga Grki prekrstili v Aleksandropolis, se mi je na povratku proti Solunu čudil grški orožnik, da ne govorim francoščine, češ, da jo govori ves omikani svet. Veliko se čuje nemščine, ki zavzema takoj za francoščino odlično mesto in neredki so hoteli, kjer je jedilni list pisan tudi v nemškem jeziku. Kot zadnja sledi italijanščina, če se ne oziramo na grščino, ki je v Carigradu še domač jezik.

*

Z vso energijo se vpeljuje latinica. Policijske stražnice nosijo (v septembru 1928.) že napis v latinici: »Polis merkezi«. Na pošti v istih črkah napis: »Posta ve telegraf«. Na javnih poslopih je prevedba že do malega izvršena. Pa tudi gospod obmejni komisar mi je pritisnil v potni list sicer še štampiljko z arabskimi pismenkami;

gregorijanski datum pa je vpisal v naših številkah in se je, dasi še precej okorno, podpisal v latinici kot »A. Kherim«.

Po ulicah se prodajajo propagandne brošure, ki s sliko in besedo kažejo na prednosti latinice, prodajajo se slikani abecedniki za mlade in stare v vseh mogočih variantah in po vseh mogočih metodah: za take, ki poznajo arabske pismenke, in za take, ki jih sploh ne poznajo. Videti je, da gre posel kolporterjem dobro izpod rok, posebno ker dnevne novine izhajajo pisane deloma že v latinici.

Vidim na ulici, da obrača čevljar tak abecednik po rokah in poskuša prve črke. Vidim v vestibulu muzeja zbrane čuvaje, ki z okorno roko delajo krog črke a. Izrečem jim priznanje, ki ga poslušajo z žarečimi očmi in zadovoljnim nasmeškom.

Življenjske razmere so za človeka z dinarsko valuto precej drage, vendar ne take, da bi mogle držati tujca doma. Kdor si hoče privoščiti evropsko kuhinjo, jo najde povsod v Peri, od golaža do dunajskega zrezka, od bavarskih krofov do jabolčnega zavitka. Denarna enota je papirnata lira, ki ji domačini pravijo radi funt, s 100 piastri; stane naših 30 Din, nekaj več ali manj, kakor je menjalec — saraf v Beogradu ali Carigradu pri volji. Kompletno kosilo s pivom stane v srednjem hotelu evropskega okusa okoli 2 liri (60 Din), vštevši kruh in pivo. O, vino, tisto pa ne! Tudi ne s svinjsko pečenko! Te reči so še danes strašno drage in Kranjcu ni svetovati, da bi si šel gasit žejo ob Helespont. Svinjetina je v Turčiji še danes kljub vsemu stremljenju po zapadni evropski kulturi zelo draga, saj se suče svinjska pečenka ali jed od 80 pi do 1 lire. Vino se toči v kozarcih po 60 pi ali v zaprtih in banduliranih buteljkah po 2 do 2½ lire, in to domače vino, ki je sicer jako dobro in težko, a za nas odločno predrago. Pije ga tujec, in davčna uprava ima pri tem svojo politiko, kakor po vseh državah. Tem cenam primerno stane soba z dvema posteljama v srednjem hotelu 4 do 5 lir in doseže v prvovrstnem tudi 10 lir za noč.

Nekaj, samo nekaj vtisov iz Carigrada! Površna slika, a dovolj jašna, da človek misli na domovino. Nikomur ne more uiti na vsak korak z veliko silo se pojavljajoče stremljenje po zapadni kulturi in velik prelom s preteklostjo. Domovina, kaj bo s tabo? Kam je usmerjen tvoj korak? Na vzhod ali zapad? Kje se neha »Balkan«? Zato odhajam s težkim srcem nazaj na kolodvor in moje misli niso urejene. Veste, v komaj šestih letih vpeljati zapadno zakonodajo v celoti, gregorijanski koledar, latinico in nebroj drugih modernih malenkosti, to je ogromno delo, ki zbuja v meni, dobrem državljanu — zavist. Neki nemški list je zapisal pred kratkim: »Bolni mož z Bospora se je preselil v Angoro in tam ozdravel.« To ni res. Bolni mož je umrl, ker je vstala iz povojnih razvalin povsem druga, nova Turčija, ki je prelomila vezi preteklosti.

Jožef Zazula: PLANINSKA VREMENIŠČA

(Meteorološke postaje.)

Primerjalnost ni nikjer takó umestna kakor v prirodi; ž njo spoznavamo trdne zakone, po katerih svet živi, a vidimo tudi, kako se navidezno obiloštevilje nešteti prirodnih pojavov končno naslanja na nekatera trdna pravila. Saj slutimo na pr. v številnih prvinah višek njih izražanja v vodiku, kakor nam kaže Mendeljev sistem in kakor to spoznavamo v kemičnih formulah. Enako nas spektralna analiza uvaja v podobne činjenice svetlobe, zlasti v zvezi z elektriko in magnetizmom. In nič manj veličastno se nam svet ne predstavlja v nebrojnih drugih primerih, zlasti če primerjamo dvoje velikanskih odéel, v koja je odeta naša Zemlja: v odelo vodé in odelo z r a k a. Privlačnost daje obema posebna, vzporedna svojstva: kakor globokomorski organizmi ne morejo bivati v plitvi vodi, tako tudi globokozračni organizmi — v prvi vrsti človek — ne morejo živeti v plitvem zraku, visoko nad najvišjimi gorami.

Človek je o tem vedel že od nekdej; toda znanstveno se je mogel pričeti zanimati šele tedaj, ko je morje njegovim preiskovanjem odprlo slobodno svoje globočine in ko je zrak svoje bajne višine razkril tlakomerom, toplomerom, višinomerom in podobnim fizikalničnim pripravam preteklih desetletij. Tedaj se je razvila tudi posebna veda: podmorsko raziskovanje in zračnemu morju odločena meteorologija (vremenoslovje). Pričenši z živim srebrom v stekleni cevki in z brezračnim recipijentom, smo od leta do leta dobivali več priprav in od leta do leta stopali na višje vrhove, kjer je mirno in jasno ozračje bolj in bolj omogočalo in uveljavljalo opazovanja. Tako so nastala planinska vremenišča na temenih visokih gora in so postala planincu važna opirališča.

Dandanes jih imamo precejšnjo vrsto gori do Mont Blanka: celoletnih ali samo poletnih, avtomatičnih in z izvežbanim opazovalcem; primerjaje njih uspehe, spoznavamo vreme celih pokrajin; saj primerjalnost ni nikjer umestnejša nego med vremenišči.

V naših Alpah so troja najvažnejša: O b i r (2044 m) na Koroškem, S o n n b l i c k (3103 m) nad Raurisom v Visokih Turah in S e n t i s (2504 m) v Vzhodni Švici.

Ker sem videl vse tri, jih morem opisati.

Jeseni 11. sept. 1920. sem šel na O b i r iz Dobrle Vasi z lokalno železnico v Železno Kapljo, kjer sem prenočil, a drugi dan na vse-zgodaj sem jo ubral proti vrhu. Pot je položen kolovoz, deloma dobra steza in se precej vleče po dolgem obronku. Obir je opisan v Plan. Vestniku že v prvem letniku (1895) in zasluži táko pozornost. V podnožju izvira kislá voda, a v zemlji se nahaja svinec, kar izdaja

njegovo ognjeniško pokolenje, četudi je dandanes pokrit z mlajšimi plastmi. Gora je osamljena in ima krasno panoramo na tri strani, le proti jugu Obir zastavljajo Karavanke.

Opazovalnica je bila ob mojem posetu precej zanemarjena, ker je pretrpela vojno in pokvarjenih instrumentov niso mogli poslati na Dunaj, kjer se je ena sama tvrdka pečala s podobnim delom. V normalnih časih telefonirajo stanje vremena dnevno v Kapljo in od ondi na Dunaj. Uspeh takih poročil je zanesljivejša vremenska prognoza, ker na izpostavljenih gorah megle najprej prično kuhati in je torej taka gora najzanimivejše znamenje za nadaljnje vreme. Dve do tri take opazovalnice zadostujejo za celo državo; Obir je bil najvažnejša točka nekdanje Avstrije.

Devet let prej, 7. sept. 1911, sem bil na *Sonnblicku*.¹ Potoval sem skozi znamenito Kitzloch-Klamm po dolini Rauris in končno dospel v Kolm (Holm), kjer sem prenočil. Drugi dan znamenita tura na vrh, ob lepem razgledu in dobro vpeljani postrežbi. Kar je Obir za Vzhodne Alpe, je *Sonnblick* za Visoke Ture; *Glockner* se mi je smejal od zahoda v redko dosegljivi čistoti, kakor velikanska piramida sladkorja. Tudi tukaj brzojavijo dnevno vremenske podatke; vremenišče je celo leto oskrbovano, kakor na Obiru. Življenje takega opazovalca je zelo idilično — nekateri bi rekli dolgočasno — ako ga ne zanima knjiga ali podobna vremenska kalkulacija. Poleti so dnevno razvedrilo dohajajoči planinci, pozimi pa je mož osamljen, izvzemši, kjer je zimski šport. Sicer pa so taki kraji zgodovinsko znameniti, ker nas opozarjajo na tisočletne, priproste zveze med posameznimi dolinami po naših planinah. Cestã v starih časih ni bilo, v najboljšem slučaju priproste steze za ježo; ljudje so peš ali z živaljo prehajali take prehode. *Spittal ob Dravi—Katschberg—Solnograško*, ali *Spittal ob Dravi—Sv. Kri—Sonnblick*, oziroma *Pfandelscharte 2665 m—Solnograško* in podobne steze, so bile zveze med severom in jugom izza keltskih časov sem do dandanes.

¹ Kar sem v nekem članku že omenil, ponavljam še enkrat, da naj čitatelj pazi na enaka imena. Imamo tri Idrije: Rudarsko Idrijo, Idrijo pri Bači in Idrijsko (selo) pri Kobaridu; tri Snežnike: Notranjski Snežnik pri Ložu, *Goteniški Snežnik* pri Kočevju in *Delniški Snežnik* pri Delnicah; dva Javornika: Javornik pri Cerknici in Javornik pri Črnem Vrhju nad Idrijo. — Takó imamo tri *Sonnblিকে*: Naš *Sonnblick* sklepa dolino Rauris in je severno-vzhodno od Sv. Krvi; drugi je 10 km zahodno od *Glocknerja* (takó, da ima ta na vsaki strani enega), tretji kraljuje nad dolino Malta (*Sonnenblick*), severno-zahodno trga *Sovodnje* (Gmund). Ondi mu je na jugu sosed *Gamolnik* in cela vrsta podobnih imen, tje do Lienza in še dalje. — Tam so živeli naši ljudje in deloma še žive. Od XVIII. stoletja nazaj so vzhodno Gradca in vzhodno Brunecka govorili slovensko, a ožja domovina se za to ni brigala. Stanič, potujoč na *Glockner*, je bival med lastnimi ljudmi. Soča in gornja Drava sta bili nekdanj pod istimi grofi. Kdor zna iskati, bo takih stvari izvedel več od ljudstva nego od naših zgodovinarjev. (Konec prih.)

OBZOR IN DRUŠTVENE VESTI

Imenoslovje (nomenklatura) Julijskih Alp.

Pagovor.

Po zaslugi uredništva »Planinskega Vestnika« leži pred nami imenoslovje Julijskih Alp v prvem osnutku. Osrednji Odbor SPD pa je oskrbel in založil ponatis kot knjigo. Obema gre naša iskrena zahvala.

Z neko zavestjo lahko trdimo, da smo prišli do imenoslovja svojih Alp nele pred slovanskimi društvi, ampak tudi prej kakor drugi kulturni narodi. Kar pa nas mora s še posebno zavestjo navdajati, je dejstvo, da je naše imenoslovje pristno slovensko, brez primesi ptujščine.

Res je naše imenoslovje pred nami le v ogrodju in bo treba izdatnega dela, da se vsestransko popolni. Po iniciativi planinskih krogov, t. j. Slovenskega Planinskega Društva in »Skale« in planincev sploh, se morajo udeležiti dela geografsko društvo, znanstveni oddelki naše univerze ter vojaški geografski zavod v Beogradu; ti naj predelajo vse naše Alpe v podrobnostih z geografskega, geološkega, botaničnega, zgodovinskega in jezikoslovnega stališča. Predvsem je treba, da se imenoslovje uporabi za zemljevide. Ker ni pričakovati, da bi vojaški geografski zavod v Beogradu v kratkem izdal zemljevide, primerne za alpiniste, bi se utegnila uporabiti izdaja geografskega zavoda v Bologni, 1 : 25.000, ki je v Italiji vsakomur pristopna za zmerno ceno. Na podlagi imenoslovja in takih zemljevidov bi se morale sestaviti alpinistične skupine. Delavci pa bi bili alpinisti-strokovnjaki, in sicer geografi, geologi, zgodovinarji, botaniki, filologi, ki bi si delo razdelili po skupinah; v nekoliko letih bi zbrali gradivo, ki bi služilo ne samo slovenskemu alpinizmu in slovenskim vedam, ampak bi bilo tudi podlaga za znanstveno delo naših sosedov. Seveda bi morala voditi te grupe preiskovalcev ljubezen do prirode, gor in ljudstva, ki na njem prebiva; le tako bi moglo oživeti vse, kar zveni v govorici in v razmerju človeka do prirode. Za tem prvim korakom bi morali iskati stikov s sosednimi slovanskimi narodi. Preiskati bi morali na enak način Tatro, Dinare, Rila P., Pirin Planino, Staro Planino in naposled Ladinske, Bavarske, Alemanske, Piemontske in Savojske Alpe. Prepričan sem že na podlagi lastne izkušnje, da dobimo vsa pristna značilna imena naših Julijskih Alp tudi na Balkanu, Tatri in v Karpatih in da odkrijemo njih sledove tudi v Centralnih in Zapadnih Predalpah. Le po tej poti pridemo do prve svoje zgodovine; saj pravi romanist Meyer-Lübke, da nam krajevna imena dajo popolnejšo sliko prve zgodovine nego arheologija; francoski antropograf prof. Blache pa trdi: »Ljudsko zemljepisje je v svoji priprostosti vedno izrazito ter je v svojem omejenem območju manj podvrženo oskodnosti nego zemljepisje učenjakov. Prebivalci beležijo le to, kar je v tesni zvezi z njih obstojem, vsakdanjimi posli in njih domišljijo.« Drugi Francoz, prof. Gallois, je l. 1903. na kongresu v Rimu izrekel: »Ob strani pustimo knjige in zemljevide in nanašati se moramo na poučila, ki smo jih črpali med ljudstvom samim.« Šele iz ljudskega zemljepisja pridemo do veljavnih zemljevidov; po tej poti bomo ustvarili nele zasej nekaj stvarnega; naše delo bo odločilne važnosti tudi za splošno znanstvo.

Dr. H. Tuma.

Trboveljske podružnice SPD prvi občni zbor se je vršil dne 27. marca 1929. v Trbovljah. Občnemu zboru je prisostvoval nadzornikov namestnik SPD gosp. A. Pučnik iz Ljubljane.

Načelnik, g. A. Beg, je v izbranih, navdušujočih besedah orisal pomen planinstva za našo črno dolino in je vzpodbujal vse dobromisleče k delu za razširjanje najlepše bratovščine pravega prijateljstva, resnične svobode, telesne in srčne kulture.

Temeljito poročilo tajnika g. Kostanjšeka nas je seznanilo z neumornim delom podružnice od njene ustanovitve (8. V. 1928.). Markirali smo več potov na Kum, Mrzlico in Sv. Planino; postavili okoli 30 kaziopotnih tablic; priredili dva večja društvena izleta v Kamniške in na Triglav (po 25 udeležencev!); prižgali veličasten kres na Mrzlici; ustanovili smučarski odsek; pozimi smo priredili štiri propagandna skioptična predavanja v Trbovljah, Hrastniku in Zagorju (Načelnik A. Beg in prof. J. Ravnik.) — Društvo šteje v prvem letu že 280 članov in članic; število še narašča in smo danes prekoračili že tretjo stotico! S tem smo si priborili prvenstvo vseh podružnic v Zasavju.

Blagajnik, g. D. Radej, poroča o našem finančnem stanju, ki je za prvo leto res razveseljivo: v blagajni je čistih 13.654-50 Din.

Žalibog pa podružnica še nima svojega lastnega delokroga in pomaga tako rekoč drugim okoliškim podružnicam, čeprav ji stoje vrhovi Kum, Mrzlica in Sv. Planina pred pragom. Treba se bo sporazumeti s sosedomi, da nam odstopijo nekaj svoje posesti. V prvi vrsti se obračajo pogledi mlade podružnice na Mrzlico, kjer stoji borna Hausenbichlerjeva koč. V tridesetih letih je odslužila svojemu namenu in nikakor ne zadošča sedanjemu planinskemu razmahu. Za letos (1929.) je vzela naša podružnica to koč v najem ter jo oskrbuje ob nedeljah in praznikih. Vendar že danes mislimo na novo, obsežnejšo stavbo, ki mora krasiti v nekaj letih naš ponosni »Savinjski Triglav«.

Na predlog g. Majdiča založi podružnica 200 nabitih blokov (po 100 listkov à 1 Din), s katerimi zgradimo temelj novi postojanki.

Odbornik g. Pliberšek oriše v daljšem govoru posebni pomen planinstva za delavstvo in apelira na vse one člane, ki imajo vplivna mesta v uradih, šolah in javnosti sploh, da podprejo delovanje društva in pokažejo delavstvu, posebno rudarski mladini, krasoto tega, do sedaj ji tujega življenja. Besede resnega moža delavca so močno učinkovale kot izraz lepih teženj našega delavstva.

Kot delegati za glavno skupščino so se izvolili gg.: A. Beg, D. Kostanjšek, dr. T. Cizelj, Fr. Pliberšek, Jos. Setnik in D. Radej. Podružnica bo s svojim delom korakala v pravcu prvega leta.

Nesreče v Triglavski steni. — V nedeljo, 21. julija, je plezalo v Triglavski steni več skupin, v raznih smereh. Nedaleč od izhoda slovenske smeri se je Vincencu Habetu, uradniku tvrdke I. C. Mayer v Ljubljani, ki je plezal zase, in sicer brez vrvi, izmuznil prijem; padel je v globino, večkrat se odbijajoč, in je obležal kakih 200 m spodaj na ozki polici na mestu mrtev. — V padcu je zadel takisto prosto plezajočega Viktorja Vreža iz Kranja, da je omahnil in zdrsnil navzdol; ker se je večkrat zataknil ob skale, se je padee omilil in je Vrež obstal na neki polici, sicer težko, a ne smrtno poškodovan. — Planinci, ki so plezali v steni in so ali videli nesrečo ali izvedeli za njo (Drago Košak, Janez Česen, Janez Kvas, Danilo Kante, dr. Mayer iz Zagreba, stavbenik Križaj) so zvečer in ponoči osigurali in okrepili ranjenega Vreža; ponoči pa so tudi že prispele rešilne ekspedicije, ki so, tekmujoč v požrtvovalnosti in spretnosti, ranjenca spravile v Kranj, Habeta pa v Ljubljano.

Žensko okostje pod vrhom Triglava. Gosp. Ivan Rudolf, prokurist iz Ljubljane, je dne 5. avgusta na južnem pobočju Triglavskega vrha našel damski klobuk in blizu njega skupek raztresenih, gladko izpranih kosti po vsej priliki mlade ženske. Gosp. Rudolf je bil iz Aleksandrovega Doma namenjen po Kugyjevi poti na vrh Triglava; ker pa je tedaj lezlo na vrh več sto laških alpinistov, ki so prožili kamene, se je g. Rudolf umaknil z zaznamovanega pota na desno in je tako naletel na zagonetne kosti. Zbral jih je, se vrnil v Aleksandrov Dom in jih blizu njega pokopal.

Čigave so te kosti? O kaki nesreči na tistem mestu ni nič znanega. Pač pa se oskrbnica Aleksandrovega Doma spominja na sledeči slučaj: pred več leti, že proti jeseni, je prišlo ponoči v Dom čez Slemenice (»Bambergova pot«) družba primorskih Slovencev z dvema damama. Družba se je nekam čudno vedla in je pravila, da je za njo zaostala še ena dama, ki je popolnoma onemogla in v svoji trmi ni hotela nadaljevati pota. Ko se je oskrbnica ponudila, da jo gre z njimi iskat, so to odklonili, češ da je dama ali že mrtva ali pa se je zatekla k italijanski baraki na vznožju Triglavovega masiva.

Otvoritve. — Dne 4. avgusta je bila otvorena povečana koča na Klopnem vrhu Mariborske podružnice (otvoritve se je udeležil tudi predsednik SPD, g. dr. Tominšek); dne 15. avgusta je otvorila mlada Konjiška podružnica svojo prvo kočo na Pesku pod Roglo v višini 1382 m; dne 18. avgusta pa je blagoslovil prevz. škof gosp. dr. Gregor Rožman novo kapelico na Krvavcu, in istega dne se je otvorila koča na Mirni Gori (1048 m) pri Semiču. — O teh važnih pridobitvah našega SPD si »Planinski Vestnik« pridruže posebna poročila.

Prvenstvene ture. — Naša znana alpinista gg. Mira Marko Debelakova in Edo Deržaj sta v juliju t. l. zmagala zahodno everno steno Mangarta z Gamsovega Roba gori; dr. Kugy je smatral to steno za nepremagljivo. — Gdč. Pavla Jesih in Milan Gostiša sta s štirikratnim prenočevanjem v skalah (9.—13. avg.) preplezala v severni Triglavski steni srednji steber (kota 2464 m). Doslej so bili ob njem zaman vsi trudi odličnih plezalcev. — Pričakujemo še podrobnosti o teh prvovrstnih turah.

Od uredništva. — Planinstvo je i pri drugih i pri nas doseglo tako velik razmah, da je za orientacijo občinstvo postalo potrebno, označiti planinstvo i po obsegu i vsebini in pomenu, in sicer splošno prav tako kakor za naše razmere. — Gosp. dr. Jos. C. Oblak, naš marljivi sotrudnik od vsega početka, je z današnjim člankom otvoril diskusijo. Drugi mu naj sledijo.

Naše slike: Na grebenu široke Peči. — V zadnji številki smo pokazali široko Peč v celoti. Že tam smo videli, kako so na stran proti Martuljku padajoče stene razkosane. Danes pa imamo pred seboj en del grebena (onega na strani proti Martuljku) in se uverimo, kako raztrgan je ta svet in kako grozno so stene odbite.

T.

Vsebina: Dr. Josip Ciril Oblak: Poglavje o »poduševljenju« planinstva (str. 193). — Miha Potočnik: Po neuhojenih potih (str. 195). — Jos. Wester: Po malih »tisočakih« v l. 1928. (str. 202). — Dr. Jakob Prešeren: Nekaj vtisov iz Carigrada (str. 206). — Jožef Zazula: Planinska vremenišča (str. 212). — Obzor in društvene vesti: Imenoslovje Julijskih Alp, pagovor. Prvi občni zbor Trboveljske podružnice SPD (str. 214). Nesreče v Triglavski steni. Žensko okostje pod vrhom Triglava (str. 215). Otvoritve. Prvenstvene ture: Mangart, Triglavska stena (str. 216). — Naše slike (na prilogi): Na grebenu široke Peči.

»Planinski Vestnik« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za celo leto 40.- Din, za inozemstvo 60.- Din. — Naroča, plačuje, reklamira se pri Osrednjem Odboru S. P. D. v Ljubljani. Rokopisi, sploh spisi in poročila za natis se pošiljajo na naslov: Dr. Josip Tominšek, gimn. ravnatelj v Mariboru.

Za uredništvo odgovarja: Janko Mlakar, profesor v Ljubljani. — Izdajatelj: Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani; njegov predstavnik je dr. Fran Tominšek, odvetnik v Ljubljani. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani. (Priloge slik tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani).